

ARCHIVNÍ FOND STÁTNÍ ÚŘAD PLÁNOVACÍ I

ADAM ZÍTEK

Obraz centrálně řízeného hospodářství se v československých podmínkách obvykle pojí především s obdobím vlády Komunistické strany Československa (KSČ) v letech 1948–1989. Ústřední plánování, částečné zestátnění průmyslu a jeho centralizace ale byly jevy, které se projevily již po druhé světové válce. Špatná zkušenost s nestabilitou tržní ekonomiky, která na počátku 30. let přivedla hospodářskou krizi, nutnost poválečné obnovy země, ale též výrazný posun společnosti k levicové politice, to vše byly faktory, které stály za těmito zásadními změnami československého hospodářství. Nutno podotknout, že Československo ale nebylo v tomto ohledu jediné, centrální plánování bylo aplikováno i v řadě dalších zemích Evropy, jako Velké Británii, Francii či Norsku.¹ V československých podmínkách se jednalo se především o znárodnění klíčových odvětví hospodářství (např. hutnictví, hornictví, ale též např. film), konfiskaci nepřátelského majetku a jeho přidělení do národních správ, jakožto i ústřední plánování výroby, pracovních sil a dalších nezbytných součástí hospodářství.

Shodně s těmito závěry byla na základě dekretu prezidenta republiky č. 63/1945 Sb. povolána Hospodářská rada (dále jen HR), která se měla plánováním hospodářství zabývat. Rada byla poradním orgánem vlády a v jejím čele proto stál předseda vlády. Vedle něho v tomto orgánu zasedali také ministři či státní tajemníci příslušných rezortů (např. průmyslu, financí, obchodu atd.), dále zástupci Slovenské národní rady (dále jen SNR), Národní banky Československé (dále jen NBC), ústředních organizací (např. Ústřední rada odborů, Ústřední rada družstev atd.), ale též přizvaní odborníci.² Při Úřadu předsednictva vlády (ÚPV) byl dle uvedeného zákona zřízen též generální sekretariát, jako výkonný orgán HR. Podle § 8 zmiňovaného zákona byl dále zřízen Státní úřad plánovací (dále jen SÚP) jako

1 První zemí, která v moderní historii aplikovala centrální řízení ekonomiky, byl Sovětský svaz v podobě pětiletých plánů. Čtyřleté hospodářské plány byly využívány i v nacistickém Německu, avšak na rozdíl od SSSR při zachování soukromého sektoru. Šulc, Zdislav: Systém centrálního plánování. In: Kocian, Jiří (ed.): Slovníková příručka k československým dějinám 1948–1989. Praha 2006, s. 29. (http://www.usd.cas.cz/wp-content/uploads/Prirucka48_89.pdf [1. 2. 2019]).

2 Srov. Zítek, Adam: Úřad předsednictva vlády – Generální sekretariát Hospodářské rady. Nástin dějin původce a archivního fondu. *Paginae historiae* 26/1, 2018 s. 295–296.

technická složka HR, přičemž jeho organizaci, působnost a složení stanovila vláda svým nařízením.³

Stalo se tak podle vládního nařízení č. 145 z 23. listopadu 1945. Dle této úpravy stáli v čele úřadu předseda a jeho náměstek, podobně jako v případě Generálního sekretariátu HR (dále jen GSHR) i zde platil národnostní klíč, tedy byl-li předseda Čech, pak náměstkem byl Slovák a naopak. Obě funkce podléhaly jmenování vlády, přičemž předseda SÚP byl podřízený přímo předsedovi vlády. Prvním předsedou SÚP byl doc. JUDr. Karel Maiwald.⁴ Jak předseda, tak i jeho náměstek řídili chod úřadu a zastupovali ho navenek, např. při jednáních HR, na kterých disponovali poradním hlasem. Co se týče vlastní činnosti SÚP, ta byla v zákoně definována následovně: „Úkolem plánovacího úřadu je vypracovati na podkladě soustavného studia stavu a vývoje hospodářství pro Hospodářskou radu návrh hospodářského plánu a technické podklady pro opatření veřejné správy zásadního rázu, která mají ovlivniti hospodářský život.“⁵ Pro zajištění podkladů pro hospodářské plánování měl SÚP zákonnou pravomoc tyto údaje požadovat od fyzických i právnických osob v okruhu své působnosti, přičemž mu náležela i určitá sankční opatření v případě neplnění těchto povinností. SÚP ale HR nepředkládal jen návrhy týkající se hospodářského plánování, ale též výsledky své vlastní činnosti, z tohoto hlediska jí tedy podléhal. Pro plnění úkolů plánovací úřad disponoval jak stálými, tak smluvními zaměstnanci.

Vedle SÚP byly zřízeny i další pomocné orgány, jako Nejvyšší úřad cenový (dále jen NÚC), Nejvyšší účetní a kontrolní úřad (dále jen NÚKÚ) a Státní úřad statistický (dále jen SÚS). Na Slovensku navíc dle nařízení SNR č. 48/1945 Sb. z 26. května 1945 vznikly Slovenský plánovací a statistický úřad.

Nastíněná organizace hospodářského plánování ale v praxi nefungovala. Již od poloviny roku 1946 se totiž přestala scházet HR a hlavní úlohu převzala tzv. komise odborníků – Ústřední plánovací komise (ÚPK).⁶ Další problém představovala určitá dvojkolejnost v plánovací činnosti a kompetencích GSHR a SÚP. S kritikou

3 Sbírnka zákonů 1945, § 8 zákona č. 63/1945 Sb. Praha 1945.

4 Karel Maiwald se narodil 3. 10. 1902 v Oslavenech u Brna. S vyznamenání vystudoval reálné gymnázium, načež vystudoval práva na Masarykově univerzitě v Brně. Na Právnické fakultě Univerzity Karlovy získal později titul docenta v oboru hospodářské teorie. Do poloviny roku 1929 působil v soudcovské službě, poté již na Masarykově univerzitě jako asistent. Od 1. 4. 1931 pracoval ve Státním úřadu statistickém, a to až do 19. 5. 1945, kdy se stal předsedou nově vzniklého SÚP. NA, fond Úřad předsednictva vlády – běžná spisovna (ÚPV-b), signatura (sign.) 110, inv. č. 628, kart. 43, **návrh na jmenování Karla Maiwaldy, 19. 4. 1948.** Tamtéž, sign. 43, inv. č. 2506, kart. 322, **JUDr. Karel Maiwald, jmenování předsedou SÚP 7. 12. 1945.**

5 Sbírnka zákonů 1945, § 2 vládní nařízení ze dne 23. listopadu 1945 o složení, organizaci a působnosti Státního úřadu plánovacího. Praha 1945.

6 Blíže: Zítek, A.: Úřad předsednictva vlády – Generální sekretariát Hospodářské rady, s. 297.

tohoto stavu přitom vystupovala především KSČ.⁷ Spory mezi sledovanými orgány ale patně nevyplývaly jen z nejasného rozdělení příslušných kompetencí a působnosti, ale rovněž z celkového pojetí hospodářství a politické orientace. V plánovacím úřadu totiž měli komunisté větší vliv než v GSHR, přestože ani zde nebylo postavení KSČ zcela uspokojivé. Většinu vedoucích pozic (přednostů odborů) totiž zastávali členové sociální demokracie včetně funkce předsedy úřadu, jímž byl Karel Maiwald. Byl to ale právě jeho úřad, který prosazoval plánování hospodářství dle sovětského vzoru. Československá strana sociálně demokratická (ČSSD) po druhé světové válce totiž leckdy prosazovala radikálnější změny v hospodářské soustavě než sami komunisté. Názorový střet politické levice a pravice se plně projevil během přípravy prvního pětiletého plánu v říjnu 1947, kdy „představitelé KSČ akcentovali zejména normativnost a závaznost státních plánů,“ zatímco „představitelé ostatních politických stran preferovali spíše indiktivní (orientační) charakter centrálního plánu a uplatňování státní regulace odpovídající spíše keynesovskému pojetí“.⁸ Dle názorů komunistických národohospodářů měl SÚP v budoucnu odpovídat sovětskému Gosplanu (Státnímu plánovacímu výboru). Za tímto účelem měli např. pracovníci SÚP podnikat studijní cesty do SSSR. Čerpání inspirace v sovětském plánování ale někdy pokulhávalo za přáním členů KSČ, kteří tak s hořkostí konstatovali „opovrhování silnými zkušenostmi Sovětského svazu“.⁹ Pracovníci SÚP v poválečných letech ale získávali zkušenosti s hospodářským plánováním nejen v SSSR, ale též v Belgii, Jugoslávii či Latinské Americe.

Ačkoliv bylo zástupcům ČSSD i KSČ zřejmé, že organizace plánovací služby, tak jak byla vytvořena po válce, není životaschopná, představy o její konkrétní podobě se v mnoha detailech rozcházely. Obě strany sice navrhovaly vznik Československého úřadu plánovacího (ČÚP), který měl v podstatě nahradit SÚP, avšak model sociálních demokratů neměl dle hodnocení KSČ odstranit dosavadní dualismus a navrhovaný ČÚP měl být jen „mocný, byrokratický aparát bez vlivu“.¹⁰ Změnu v organizaci i celkovém pojetí hospodářského řízení země ale přinesl až únor 1948 a období následné. V jistém ohledu se jednalo o vyústění centralizačních tendencí shodně s politikou KSČ. Tendencí, které se ale v určité míře projevíly již po druhé světové válce v podobě dvouletého hospodářského plánu, v rámci kterého ale byla zachována soukromá sféra.

Přípravě a provedení dvouletého plánu obnovy hospodářství odpovídala i organizace a zaměření nejvyšších plánovacích orgánů, SÚP nevyjímaje. Již v počát-

7 Tamtéž, s. 303.

8 Srov. Šulc, Zdislav: Systém centrálního plánování, s. 29.

9 NA, fond Komunistická strana Československa – Ústřední výbor 1945–1989 (KSČ-ÚV), Klement Gottwald (100/24), svazek (sv.) 69, archivní jednotka (a. j.) 990, zpráva o činnosti SÚP, 5. 3. 1946.

10 Tamtéž, Národohospodářská komise (100/12), sv. 6, a. j. 53, podklad k jednání.

ku činnosti tohoto systému se ale projevila některá jeho úskalí, např. nedostatečné podklady. Zcela klíčová zde proto byla spolupráce s dalšími zúčastněnými orgány, jako např. statistickou službou, příslušnými ministerstvy, ředitelstvím znárodněného průmyslu či správními orgány (MNV, ONV). Podklady byly získávány např. formou dotazníků vyplněných výše uvedenými institucemi, na základě kterých SÚP vypracovával tzv. ideové plány, jakožto i memoranda a žádosti jednotlivých okresů (prostřednictvím MNV a ONV). Právě v oblasti plánování a provádění plánů na nižších úrovních byly spatřovány nedostatky, které mělo odstranit zřízení krajské plánovací služby při KNV, čímž mohlo být též překročeno k vytváření potřebných rozborů a průzkumů (hydrologických, geologických atd.) nutných jako podklady pro centrální plánování a zároveň zohledňující možnosti a požadavky konkrétních lokalit.

V letech 1945–1949 organizační struktura SÚP odpovídala jednotlivým plánovacím kapitolám dvouletého resp. pětiletého plánu. Rovněž v pozdějším období totiž bylo členění úřadu v podstatě zachováno a odpovídalo potřebám plánování. Jak již bylo řečeno, v čele SÚP stál předseda. Jeho úkolem bylo řízení úřadu, vyjadřování se či podávání návrhů k zákonům a dalším opatřením prezidenta republiky či vlády. Zastupováním předsedy v době nepřítomnosti a rovněž zajišťováním styku se slovenskými orgány byl pověřen náměstek, jímž byl dr. Jozef Staněk. Zajištění chodu úřadu bylo úkolem prezidia. Jednotlivé okruhy plánování se do organizace SÚP promítly v zaměření odborů (celkem 17), které se dále dělily na oddělení. V čele každého odboru stál přednosta, dále to byl přednosta oddělení a referenti.¹¹ V počátku se plánovalo, že SÚP bude disponovat až 1 200 zaměstnanci,¹² ve skutečnosti se počet pracovníků pohyboval okolo tří set.¹³ Jak je tedy patrné, nejednalo se o personálně rozsáhlý úřad.

V roce 1946 byla organizační členění SÚP následující,¹⁴ včetně okruhů činnosti:
Předseda

Prezidium: tiskové a osobní oddělení, účtárna, hospodářská a kancelářská správa, knihovna a archiv

Odbor I. – Ústřední hospodářský a kulturní plán: koordinační a kontrolní oddělení, organizační a propagační oddělení, studijní oddělení, referát pro Slovensko, legislativní oddělení, ústřední hospodářské a kulturní oddělení, mimořádné úkoly

Odbor II. – Práce a odborné vzdělání: distribuce pracujících, výkonnost práce, příprava pracovních kádrů, mzdová politika

11 NA, fond Státní úřad plánovací I (SÚP I), in. č. 33, kart. 5.

12 NA, KSČ-ÚV (1945–1989), 100/12, sv. 6, a. j. 53, záznam o poradě, 27. 7. 1945.

13 V roce 1949 počet zaměstnanců SÚP čítal 304, v GSHR to bylo 208, ve statistickém úřadu 976. NA, f. KSČ-ÚV (1945–1989), Hospodářská rada (100/17), sv. 4, a. j. 62, důvodová zpráva.

14 NA, SÚP I, inv. č. 34, kart. 5, prozatímní organizace SÚP.

Odbor III. – Kulturní výstavba: vědy duchovní, náboženství a výchova, literatura, tisk a hudba, divadlo, rozhlas a film, výtvarné umění, muzejnictví, archivnictví, knihovnictví, folklor

Odbor IV. – Vědecký výzkum: potřeba výzkumu, koordinace badatelské práce, technologický výzkum, sociologický výzkum, studijní odd.

Odbor V. – Spotřeba: formy spotřeby a rozvoj životní úrovně, výživa, osobní vybavení, sociální a kulturní potřeby, racionalizace provozu domácnosti

Odbor VI. – Plánování investiční činnosti: příprava investičního programu, rozbor prostředků k uskutečnění investic, úhrnný investiční plán

Odbor VII. – Hospodaření s hmotami a energií: přírodní zdroje, energie, hmoty domácí a dovážené

Odbor VIII. – Plánování oblastní: organizace oblastí, výchova kádrů a propaganda, jednotlivé oblasti, zemské plánování, souhrnný oblastní plán

Odbor IX. – Zemědělství a lesnictví: technické předpoklady, organizace výrobních jednotek, rostlinná výroba, živočišná výroba, lesní výroba, celkový plán

Odbor X. – Průmysl a řemesla: základy výroby a statistika, chemický, energetický, papírenský a grafický průmysl, zemědělský, lihovarnický, pivovarský, sladovnický, mlynářský a potravinářský průmysl, hornictví, hutnictví, výroba kovů, strojírenství, zbrojní průmysl, dřevozpracující průmysl, keramický a sklářský průmysl, textilní průmysl, řemesla, studijní odd., zvláštní úkoly, výrobní plán

Odbor XI. – Doprava: dlouhodobá výstavba, potřeba dopravy, železnice, silniční, letecká, vodní doprava, spojovací služba, celkový dopravní plán

Odbor XII. – Vnitřní obchod: distribuční síť, provoz distribučních jednotek, řízení trhu

Odbor XIII. – Zahraniční obchod: dovoz, vývoz, celkový plán zahraničního obchodu

Odbor XIV. – Peněžnictví a pojišťovnictví: měna, úspory – úvěrová služba, síť a provoz peněžních ústavů, pojištění, národní pojištění

Odbor XV. – Sociální péče, zdravotnictví, rekreace, cizinecký ruch: ochrana práce, bytová, sociální a zdravotní péče, národní pojištění, charita, populace, péče o mládež, rekreace a tělesná výchova, lázeňství a cizinecký ruch

Odbor XVI. – Státní správa a finance: zřehospodárnění státní správy, dlouhodobý finanční plán, rozpočet, rozpočty národních podniků

Odbor XVII. – Samospráva: zřehospodárnění samosprávy, úkoly, výstavba a plánování měst a obcí, podniky samosprávy, financování

Jak je z představeného schématu patrné, oblasti, jimiž se SÚP v rámci příprav a provádění hospodářského plánu zabýval, byly poměrně široké a vedle logicky příslušejících odvětví jako průmysl, obchod či zemědělství zahrnovaly rovněž i kulturní, sociální či zdravotní oblast. Činnost SÚP v tomto směru ale vyvolávala

u jiných orgánů nevoli. Dobrým příkladem je ostrá zpráva Ministerstva ochrany práce a sociální péče (MOPSP) adresovaná Úřadu předsednictva vlády, ve které se mimo jiné píše: „Ministerstvo ochrany práce a sociální péče však pozoruje, že Státní úřad plánovací jednak vyvíjí činnost, která překračuje působnost mu zákonnými normami svěřenou a zasahuje do působnosti jednotlivých ministerstev, zejména zdejšího ministerstva, jednak nepostupuje v dohodě s ministerstvem ochrany práce a sociální péče a provádí šetření uskutečňované zdejším ministerstvem v rámci jeho působnosti.“¹⁵ Trnem v oku Šoltészova ministerstva bylo právě zařazení rekreace a sociálních záležitostí do kompetencí SÚP, jakožto i šetření ve věci výchovy dorostu a jeho zařazování do výrobního procesu, které v rámci své činnosti provádělo ministerstvo. „Tato činnost Státního úřadu plánovacího není pouze náhodným překročením působnosti tomuto úřadu zákonnými normami svěřené,“ pokračuje zpráva. „To plyne ze zatímní organizace plánovacího úřadu, podle které tento není organizován jako technická složka Hospodářské rady, nýbrž spíše jako orgán mající koordinovati činnost veškeré veřejné správy. [...] Zdejší ministerstvo nemůže pochopiti vztah mezi hospodářským plánem a sledováním věd duchovních, náboženství, výchovy, literatura [...]“ Odpověď SÚP byla neméně emotivní, osobní tajemník Karla Maiwalda a vedoucí jeho sekretariátu JUDr. Jaroslav Krejčí k přípisu MOPSP mimo jiné uvedl: „Každému aspoň trochu školenému národohospodáři je jasno, že sociální poměry jsou jistým výrazem poměrů hospodářských. [...] Úzké chápání hospodářského plánování je výrazem naprostého nepochopení poznatku o vzájemné souvislosti všech rozhodujících jevů, poznatku, který je náležitě respektován jak rozhodující většinou národohospodářských škol, tak hlavně plánovací praxí (sic) těch států, kde bylo plánování zavedeno.“¹⁶ Citované pasáže naznačují spory ohledně vymezení působnosti zúčastněných orgánů.

Zásadní změny v plánovací politice ale nastaly až po Únoru, kdy mohlo být plně aplikováno komunistické pojetí plánovací služby a další směřování hospodářství státu. Klíčovým se přitom jevílo přejímání zkušeností a norem ze Sovětského svazu. Již v dubnu 1948 proto byla připravena další delegace pracovníků SÚP, kteří měli návštěvou sovětských podniků, kolchozů, sovchozů a moderních měst získat „další iniciativu a elán pro svou plánovací práci“.¹⁷ Českoslovenští národohospodáři nezískávali poznatky pro další rozvoj plánování jen v SSSR, ale také prostřednictvím sovětských expertů, kteří v ČSR působili. Československé hospodářství se napříště nejenže vzorovalo na fungování hospodářství sovětského, ale v mnoha ohledech rovněž zohledňovalo jeho potřeby.

15 NA, ÚPV-b, sign. 1431/19, inv. č. 5210, kart. 1167, činnost SÚP, 1. 4. 1946.

16 NA, SÚP I, inv. č. 42, kart. 7, připomínky k odpovědi na přípis MOPSP, 15. 4. 1946.

17 NA, KSČ-ÚV (1945–1989), 100/24, sv. 69, a. j. 990, podání předsedovi vlády.

Součástí reorganizace plánovací služby bylo i odstranění tolik kritizované dvoukolejnosti v podobě SÚP a GSHR. Akční výbor SÚP (AV SÚP) vystoupil již v březnu 1948 s rezolucí, ve které bylo požadováno zrušení dosavadního stavu a vznik jednotného celostátního plánovacího orgánů, který zajistí „rozmach a rozkvět, prohlubování a rozšiřování plánovacích prací a přípravu pětiletky“.¹⁸ Změny se nevyhnuly ani personální oblasti. Ještě v rámci únorových čistek byli z vedoucích pozic odstraněni někteří přednostové odborů SÚP. Na druhou stranu měla KSČ o služby některých hospodářských odborníků zájem, např. bývalý generální sekretář HR Eduard Outrata byl od roku 1949 jedním z náměstků předsedy-ministra SÚP.¹⁹ Plánovací úřad naopak opustil jeho dosavadní předseda Karel Maiwald, jenž byl v dubnu 1949 nahrazen dosavadním ministrem financí Jaromírem Dolanským. Za zmínku stojí, že postoj Karla Maiwalda k poúnorové realitě nebyl kladný. Ve velmi emotivním a odvážném dopisu prezidentu republiky Klementu Gottwaldovi a předsedovi vlády Antonínu Zápotockému totiž zcela otevřeně kritizoval nastalé poměry v zemi.²⁰

Změny postavení SÚP upravoval zákon z 22. února 1949 č. 60/1949 Sb. o hospodářském plánování.²¹ Na jeho základě došlo ke zrušení GSHR a SÚP v dosavadní podobě a vzniku ústředního úřadu, který měl zajišťovat přípravu, provedení a kontrolu hospodářského plánování a hospodářské politiky. Zrušen byl rovněž Slovenský plánovací a statistický úřad v Bratislavě a jeho kompetence převzal Slovenský plánovací úřad. V čele SÚP stál předseda-ministr, jmenovaný prezidentem republiky. Některé předchozí nejasnosti ohledně vymezení působnosti plánovacího orgánů vysvětloval nový zákon tím, že „věcmi hospodářskými se rozumějí zejména věci výroby, oběhu a spotřeby statků i služeb včetně dopravy a služeb sociálních (péče sociální, zdravotní a kulturní a výchovné), věci finanční, věci cenové, jakožto i věci mezd, platů a důchodů vůbec“.²² Oproti předchozímu stavu tak

18 NA, ÚPV-b, sign. 1431/4/2, inv. č. 5239, kart. 1169, rezoluce AV SÚP, 3. 3. 1948.

19 Eduard Outrata byl v letech 1946–1949 rovněž místopředsedou ÚPK, náměstkem předsedy, resp. předsedy-ministra SÚP byl do roku 1951, kdy byl zatčen a o tři roky později ve vykonstruovaném procesu odsouzen. Dalšími náměstkami byli v roce 1949 jmenováni též Jozef Púčík, bývalý Outratův náměstek v GSHR, Jaroslav Fukátko, generální tajemník Ústředního svazu průmyslu, Antonín Volavka, generální tajemník Československé akademie zemědělské, a Josef Goldmann, ředitel Ústavu pro sociální a hospodářský výzkum. Tamtéž, jmenování členů ÚPK, nedatováno.

20 Maiwald se v dopise obával eskalujícího napětí mezi Východem a Západem a postoje ČSR. Kritizoval vládu KSČ, především pak nekompetentnost jejích funkcionářů, volal po vyhlášení amnestie pro politické vězně, obnovení politických a společenských svobod, provedení svobodných voleb pod dohledem OSN a zapojením dalších politických stran do správy země. NA, KSČ-ÚV (1945–1989), 100/24, sv. 106, a. j. 1312, dopis Karla Maiwalda prezidentu republiky. 25. 9. 1949.

21 Sbírka zákonů 1949, zákon č. 60/1949 Sb. Praha 1949.

22 Tamtéž, § 2, odst. 2.

dochází k centralizaci ústřední plánovací služby, v jejímž čele stanul právě SÚP. Rozšířeny pochopitelně byly i pravomoci a působnost reorganizovaného úřadu. S rostoucím významem SÚP se zvětšoval i vlastní aparát úřadu, proto bylo v roce 1949 přistoupeno k jeho přestěhování z dosavadního sídla v Platněrské ulici do budovy bývalé Dělnické úrazové pojišťovny na nábřeží Kapitána Jaroše v Praze-Holešovicích. Přestěhováním do nového objektu tak symbolicky končí období SÚP jako pomocného orgánu plánovací služby a začíná období centrálně řízeného hospodářství se závazným přístupem k sovětským normám a záměrům.

Historie archivního fondu

Písemnosti vzniklé z činnosti Státního úřadu plánovacího byly až do roku 1975 v držení Státní plánovací komise (SPK) – nástupce SÚP od roku 1959. Osud písemností do jisté míry odráží tehdejší fungování spisoven a archivování. Do roku 1975 totiž byl spisový materiál uložen v provizorním místě suterénu budovy SPK na nábřeží Kapitána Jaroše, což se dramaticky podepsalo na fyzickém stavu dokumentů, které byly značně poškozené. V letech 1975–1976 zajistila SPK brigádníky, kteří provedli vytrídění spisů a jejich částečné zpracování spisů. Byly např. vyraženy a skartovány duplicity či materiál zcela bezvýznamný. Celkem bylo vyraženo 1 065 balíků (cca 55 q). Zachovalé písemnosti byly utříděny a uloženy dle věcných skupin: spisy týkající se činnosti jednotlivých oborů SÚP v letech 1945–1951 (171 balíků), spisy týkající se dvouletého plánu a plánování v letech 1945–1949 (25 balíků), spisy týkající se příprav a realizace prvního pětiletého plánu v letech 1947–1949 (37 balíků), legislativní spisy z let 1946–1950 (8 balíků), písemnosti reflektující vědecko-technickou spolupráci z let 1946–1953 (28 balíků), část původní spisovny GSHR z let 1945–1949 (9 balíků) a část spisovny Ústředny hmotného zásobování z let 1949–1952 (11 balíků, včetně balíků s kartotékou). Celkem se tedy jednalo o 289 balíků písemného materiálu, který byl do tehdejšího Státního ústředního archivu (SÚA) se sídlem v Karmelitské ulici předán v říjnu 1977. Další přejímky z SPK proběhly v letech 1979, 1980, 1981 a 1983.

Jak je z představeného výčtu patrné, k archivnímu uložení byly předány nejen dokumenty vzniklé z činnosti SÚP, ale též dalších orgánů hospodářské správy. Pracovníci SÚA pod vedením PhDr. Aleny Noskové proto bylo přistoupeno k dalšímu třídění spisového materiálu a jeho archivnímu zpracování. Po jeho provedení fond čítal celkem 243 kartonů. Nepříznivé uložení spisového materiálu a manipulace s ním se podepsaly na jeho ucelenosti. Jednací protokoly, kartotéky a rejstříky byly jednak vážně poškozené, jednak zčásti ztracené. Neoznačené a neidentifikované rejstříky byly skartovány. Do archivu byl předán jen vzorek vedené evidence v podobě 15 podacích protokolů a indexu. Celkový rozsah fondu po jeho uložení v archivu činil 31,5 bm. V roce 1987 byly práce nad zpřístupněním fondu ukončeny a pro další využití byl vyhotoven rukopisný soupis fondu v podobě kartotéčních lístků.

Další kroky ke kompletnímu zpracování fondu byly provedeny v letech 2017–2018, kdy byla Mgr. Adamem Zítkem a brigádníky na základě rukopisného soupisu provedena kompletní revize utříděného materiálu a jeho uložení. V rámci této činnosti byly provedeny některé dílčí úpravy. Po dokončené revizi fond čítal 236 kartonů, ve kterých byl proveden popis a očíslování inventárních jednotek, jejichž počet činí 726.

Fond obsahuje písemnosti z let 1945–1949. Vzhledem k charakteru původce se některé dokumenty vzniklé z jeho činnosti týkají i období mladšího (např. první pětiletý plán, plány na rok 1950 atd.), naopak jako podkladový materiál leckdy sloužily údaje a studie ze třicátých let. Vzhledem k nastíněné historii archivního celku je zřejmé, že není zcela kompletní. To se týká jak registraturních pomůcek, tak spisového materiálu. Mezi registraturními pomůckami se nachází podací protokoly z let 1945–1948 (13 protokolů), protokoly průmyslového odboru (2 protokoly) a index. Vzhledem k měnící se struktuře původce byl spisový materiál utříděn na základě věcných skupin, které ale v podstatě odpovídaly jednotlivých plánovacím kapitolám v rámci dvouletého hospodářského a částečně též prvního pětiletého plánu a organizačnímu členění SÚP. Po utřídění se jedná o tyto skupiny:

Prezídium

- Organizace
- Normativní opatření
- Studijní a publikační oddělení
- Statistické oddělení
- Tisk, dokumentace a knihovna
- Organizace plánovací služby
- Plánování před dvouletým plánem
- Příprava dvouletého plánu
- Legislativa

Ústřední plán (I. odbor)

- Příprava prvního pětiletého plánu
- Roční plány
- Systemizace SÚP
- Finanční záležitosti
- Školení plánovatelů
- Vnitřní správa
- Studijní materiály o dlouhodobém plánování

Práce a odborné vzdělání, kulturní výstavba (II. a III. odbor)

- Komise pro mobilizaci pracovních sil
- Dorost
- Vysokoškoláci

- Ženy, ostatní
- Pětiletý plán pracovních sil
- Práce, mzdy, výkonnost
- Kultura
- Vědecký výzkum (IV. odbor)
 - Státní výzkumná rada, organizace
 - Dvouletý plán
 - První pětiletý plán
- Hmoty, energie, suroviny (VII. odbor)
- Prostorový (oblastní) plán, samospráva (VIII. a XVIII. odbor)
 - Porady, konference
 - Příprava oblastního plánování
 - Hospodářsky slabé kraje
 - Klasifikace průmyslových podniků v pohraničí Slovensko
 - Výroba
 - Investice
 - První pětiletý plán
 - Samospráva
- Státní správa (XVI. odbor)
- Peněžnictví a pojištnictví (XIV. odbor)
 - Dvouletý plán
 - První pětiletý plán
 - Státní závěrečný účet
 - Ceny a mzdy
 - Legislativa
 - Rozpočetnictví
 - Banky
 - Pojištění
- Spotřeba (V. odbor)
 - UNRRA
- Zahraniční obchod (XIII. odbor)
 - Plánování
 - Plnění plánu zahraničního obchodu
 - Účast Československa v mezinárodních organizacích
 - Spolupráce s jednotlivými zeměmi
- Vnitřní obchod (XII. odbor)
- Zemědělství a lesnictví (IX. odbor)
 - Zemědělská dvouletka
 - Legislativa

- Lesnictví, těžba dřeva
- Zemědělská pětiletka
- Meteorologie
- Průmysl a řemesla (X. odbor)
 - Průmyslová komise
 - Kvalitativní plánování
 - Textil
 - Stavební hmoty a sklářský průmysl
 - Papír, celulóza
 - Doly a hutě
 - Elektrotechnika
 - Kovoprůmysl
 - Dřevoprůmysl
 - Chemický průmysl
 - Průmysl výživy
 - Řemesla
 - Plánování
- Investice (VI. odbor)
 - Dvouletý plán
 - Pětiletý plán
- Stavebnictví (pozdější VIII. odbor)
 - Dvouletý plán
 - Pětiletý plán
- Doprava (XI. odbor)
 - Dvouletý plán
 - Pětiletý plán
- Sociální péče, zdravotnictví, rekreace, cizinecký ruch (XVI. odbor)
 - Sociální péče
 - Bytová výstavba
 - Zdravotnictví
 - Lázeňství
 - Lidová rekreace
 - Tělesná výchova a sport
 - Populační politika
 - Cestovní ruch
- Studie SÚP (týkající se vodohospodářství, energetiky, průmyslu, výrobních kapacit, mlýnů)

Spisová část má v převážně většině podobu strojopisů, a to především v českém, případně slovenském jazyce. Vyskytují se rovněž dílčí dokumenty v dalších

evropských jazycích (především v zahraničních záležitostech), např. angličtině, polštině či ruštině. Vedle strojopisných písemností jsou ve fondu poměrně početně zastoupeny rovněž různé grafy, plánky, případně mapky, které sloužily jako podklady hospodářských studií a šetření. Fyzický stav uloženého materiálu je poměrně dobrý, pouze některé dokumenty vykazují známky poškození (především průklepové papíry), nejčastěji od železných sponek a dalších železných prvků, která byly během revize fondu z větší části odstraněny.

Věcné členění sledovaného fondu ve velké míře též napovídá o obsahové stránce uložených písemností. V prezídiu a též části I. odboru (ústřední plán) se nacházejí dokumenty podchycující vlastní organizaci úřadu (spisový řád, finanční hospodaření, systemizace, zaměstnanecké záležitosti apod.). Vedle toho jsou zde uloženy rovněž písemnosti vztahující se k legislativním záležitostem (připomínky k zákonům, oběžníky atd.), studijní a vydavatelská činnost (studie, podklady), jakožto i vlastní plánování a jeho příprava. Převážná většina spisového materiálu v tomto fondu ale reflektuje jednotlivá odvětví hospodářství v rámci příprav a realizaci dvouletého a prvního pětiletého plánu. Součástí jednotlivých plánovacích kapitol (odborů) jsou obvykle zápisy z porad příslušných komisí a podkomisí (nejsou ale vždy dochované či kompletní), dále spisy vztahující se k jednotlivým odvětvím v rámci příslušné kapitoly, např. v rámci dopravy části týkající se letecké, pozemní, železniční či vodní dopravy. Vedle tohoto členění jednotlivé odbory obvykle obsahují rovněž dokumenty legislativní povahy (zákony, připomínky k zákonům, nařízení atd.). V rámci vlastního plánování jsou v některých případech ještě odděleny písemnosti vztahující se přímo k přípravě a realizaci dvouletého hospodářského plánu a prvního pětiletého plánu. V případě XII. odboru (zahraniční obchod) není spisová část členěna dle plánovacích kapitol, ale geograficky a dle institucí. Tyto dokumenty přibližují činnost ČSR v mezinárodních organizacích a jednáních (OSN, EHK, Pařížská mírová konference), jakožto i spolupráci s jednotlivými státy (Francie, Polsko, SSSR, USA atd.).

Vzhledem k poslání SÚP představuje tento fond významný zdroj k poznání hospodářského plánování a rozvoje po druhé světové válce, a to nejen z perspektivy centrálního úřadu, kde tyto plány vznikaly, ale rovněž z hlediska jednotlivých regionů a oblastí (např. pohraničí, Slovensko) či měst, kde pak byly tyto plány aplikovány. Jak již bylo naznačeno, výklad toho, co pod plánování ještě spadá, byl poměrně široký, vedle čistě hospodářských záležitostí je proto ve fondu možné nalézt i dokumenty vztahující se k cestovnímu ruchu, kultuře či zdravotnictví. Sledovaný fond představuje velmi hodnotný zdroj pro studium dvouletého hospodářského plánu, jeho průběh a realizaci, jakožto i vývoj jednotlivých hospodářských odvětví. Částečně pak umožňuje náhled na přípravu prvního pětiletého plánu. Písemnosti tohoto fondu mohou posloužit rovněž ke

studiu poválečné situace v Československu, částečně pak jeho domácí i zahraniční politice.

Po provedení revize fondu v letech 2017–2018 bylo přistoupeno k přepisu dosavadních kartotéčních záznamů do systému JANUS, načež byl následně vyhotoven rukopis inventáře. Vedle samotného inventárního seznamu byly vypracovány též příslušné rejstříky (věcný, místní a institucí). V následujícím roce byl Mgr. Adamem Zítkem sepsán úvod a vytvořena tak ucelená pomůcka. Fond obsahuje celkem 236 kartonů a 762 inventárních jednotek, včetně registraturních pomůcek.